

izašla su iz srca — stoga na srce i djeluju. A mnogo toga ostavljaju onomu koji ostvaruje razmatranje na bazi ovih pisanih ideja. Možda je za nekoga u mnogim slučajevima premalo rečeno.

Muk — sabranost — razmatranje — kontemplacija. Kod Ozeja Gospod govori duši da će je povesti u samoću i da će joj tu govoriti (OZ 2,14). Kad Gospodin govori dužnost je duše da sluša. Što je drugo misaona molitva? Rekla je Sv. Tereza da je misaona molitva prijateljski susret duše s Bogom, neposredan susret s Onim koji dušu ljubi. Od čovjeka se očekuje da stvori u sebi i oko sebe muk, da stiša strasti, da pažljivo aplicira dušu i srce na ono što misli i moli, a Bog će se pobrinuti da taj susret bude »slastan«, jer i kontemplacija nije drugo do »slasna spoznaja«, razmatranje ujedinjeno i ožareno. Anticipacija one spoznaje u kojoj je život vječni (Iv 17,3).

Jok.

DR JERKO BAKOTIN: *Madoj zaručnici* — za upoznavanje duše zaručnika. Zagreb 1960, str. 201, umnoženo ciklostilem.

Nastavak započetih problema u gornjoj knjizi. Raspravlja o uvodnom pitanju djevojačke životne sreće. Tiha uvertira u simfoniju vrlo različita sadržaja.

Velika teškoća problema sastoji se u tome što djevojka prije zavoli mladića te vrlo često prosuđuje mladića prema afektu, kako afekt traži. Pod tim vidom ne vidi defekte mladićeve, a ako ih otkrije, tumači ih prema raspoloženju. Zaljubljeno oko ne vidi bistro ni zbljlski.

Auktor ispravno izriče što je dopušteno, pogibljivo i sl. Navikli smo školski, po objektivnoj specifikaciji, svrstavati čine i odnose u grešne li negrešne. Danas nam psihologija i pedagogija ističu potrebu da se osvrćemo na stanje subjekta, na razne okolnosti. Naglasuju da nije dovoljno anatemizirati što se ne smije činiti, nego da treba prije svega pokazati na ono što se smije. Doista, sklonost i žeda za ugodnostima je zakon. Tko a priori zabacuje ove sve ugodnosti — *deformirati* će se. Teškoća je i u tome što svaki pisac rješava problem po umnim kategorijama, a taj problem se u konkretnosti života pojavljuje ovijen impulsima afekta i nagona. Otud slijedi da svaki pisac o sličnim pitanjima ostaje kao »glas onoga koji više u pustinji«. A mora vikati.

Čitaš popis savjeta na str. 45. Posvema ih odobravaš. Svravnj ih s teškoćama što stoje na putu njihovoj provedbi, npr. u vezi br. 1,3 i sl. Zaključiti ćeš kako je lako procijeniti kršćanski moral kao strog, bezkompromisan.

Tako mora biti. U mnogim slučajevima. I ova knjiga poučava kako kršćanstvo shvaća oz-

renja ljudskog roda. Kako cijeni moćni nagon stvaralaštva. Teško je, a mora se, shvatiti kršćansko onaj životni posao oko uzdržavanja i šććanski mora kao kategoričan, ali u isto vrijeme pokazati ljubav prema dušama, razumijevanje, *ne nametati im se nego ih uputiti na to da sami uvide kako taj moral znači poštivanje prirode i njenih uzvišenih snaga.*

N. K.

DR JERKO BAKOTIN: *Žena u današnjem svijetu*. Zagreb 1964, str. 212, umnoženo ciklostilem.

»Beskorisno je, a počesto i nepravedno, pretendirati da će se mladost obnoviti tražeći od nje podložnost, nastojeći tu mladost uvjeriti nekom prisilom. Bolji je put, ako mladosti omogućite povjerenje, ako je nastojite shvatiti da i ona Vas shvati, rekao Pijo XII učesnicima međunarodnog kongresa redovnica-odgojiteljica dne 13. IX 1951.

Pisac u ovom svesku zalazi na područje svakidašnjice. Otvoreno gleda ženi u lice, u njenim glavnim životnim manifestacijama. Razgovara i s onima koji ženu podižu i koji je ponizuju. Razmatra situacije koje ženu usavršavaju i koje je degradiraju. Promatra ženu u nekim njenim službama.

Proširimo gradivo ove knjige uvidom u djela Pija XII. Doista Pijo XII promatra ženu u tako širokom horizontu da nam se ženin svijet otkriva kao svijet za sebe. Taj ženski svijet doživio je potpun preokret osobito ulaskom žene u javni život. Nikada u povijesti čovječanstva život nije tražio od žene toliko heroizma koliko danas. Kršćanska žena pozvana je da uskladi tu činjenicu sa zahtjevima Božjeg zakona. U svim pojavama toga života. Impregnirati taj život duhom Kristovim.

U svim gornjim djelima Dr Bakotin pristupa pitanju punim uvjerenjem, punom dušom. Doista, ne zalazi u labirint mnogih pojedinih situacija koje ženin položaj u današnjem svijetu čine tragičnim, ali načela što iznosi bacaju svjetlo i na probleme koje izričito ne promatra. Htio bih reći ovo: uvid u djela Pija XII o sličnim pitanjima pružio bi ovim vrijednim djelima pomoć te bi ona dobila još širi i dublji sadržaj. A posjeduju ga i po sebi. To mora priznati svatko. I biti piscu zahvalan.

N. K.

PEETERS H. OFM: *Manuale theologiae moralis*, 3 sveska u osmini- 217, 535, 545 stranica. Izdanje Marietti, Torino-Roma, 1962.

Metoda po kojoj je napisano ovo djelo danas se naziva »pozitivna«, za razliku od one »ne-

gativne» koja pretežno prikazuje kršćanski morai kao skup zabrana, područje grijeha itd.

Pisac iznosi osnovna načela po kojima čovjek, kraćanin, mora urediti svoj život i svoje djelovanje da preko savršenstva na ovoj zemlji polučii vječnu sreću u nebu. Posvema pravilno auctor postavlja Krista kao uzor ovozemnog savršenstva i put u nebo.

Iznesena nauka je solidna, zrelo izvagnuta, jasno predočena. Nije lako pisati moraluku te iznositi njen sadržaj ekvilibrirano. Pisac u tome uspijeva. Ne trči za novostima, a ipak želi dati starom sadržaju novu formu, novo ruho. To o osobito otkadće kada nas auctor upoznaje s nekim krepostima koje mnogim manualistima izmiču. A te kreposti dočaravaju moralni život, pokazuju njegovu atraktivnu moć.

Pisac je orijentirao moraluku sistematski i praktički prema kršćanskom savršenstvu. Razumljivo, postavi je razliku između moralke i asketike (sv. I, str. 4). Nije ipak lako prihvatiti tu razliku. Zasto bi moraluka promatrala samo neke čine a ne čitav život, individualni i socijalni? Smatram da moraluka, shvaćena integralno, uključuje i asketiku i mistiku. Asketika i mistika su integralni dijelovi jedne te iste praktične životne znanosti koja je usmjerena prema nadnaravi, prema sreći u nebu.

Kratkoća je često puta uzokom nepotpunosti i nejasnoće. Sumarnost djela ne dopusta da ispovjednik može naći gradivo za orijentaciju u primjeni nauke na pojedine grijeha. Malo više kazuistike dalo bi djelu svježinu u praktični karakter.

U traženju puteva za obnovu moralke želio bih istaknuti da bi moralisti morali više osvjetljavati socijalne probleme pozivom na načela katoličkog morala. Osim toga bi bilo potrebno iznositi apologetske refleksije u prilog toga morala. U te točke treba uprijeti prstom, jer mnogi misle da je naš moral »obješen« na zakone, na ono što je »naređeno«, a kao da ne posjeduje svoje unutarnje, strukturalno opravdanje.

Istaknuo sam zdravu tendenciju pisca da moraluku »azurira«. Bez sumnje pisac je gradivo duboko asimilirao. To nam svjedoči jasnoća stila, širina zahvaćene nauke, sigurnost izlaganja. Razdioba je više manje ona klasična. Osobito je zanimljiva razdioba drugog sveska. Svodi se na dužnosti čovjeka prema Bogu, sebi i bližnjemu. Sistematična moraluka može pitati da li se ta dioba može svesti na koji općenitiji, sintetičniji pojam, ali svakako ova je sinteza jasna, uvjerljiva, neposredna.

Pisac ne luta po neotkrivenim putevima nekih novih sistematizacija. Ne povodi se za »votarijama« iz želje za ocjenom »moderan«, ali deista uzorno pokazuje kako se dade uskladiti zakonita težnja za novim oblicima sa sigurnim stazama klasične moralke.

N. K.

A. MATANIĆ: *Le scuole di spiritualità nel magistero pontificio*, Brescia 1964, str. 5—181.

Svi vjernici u Crkvi povezani su mnogostrukim vezama. Okupljeni su oko zajedničke vrednote: svetosti. Međutim, različiti načini apostolata mogu dovesti do tog zajedničkog cilja. Svaki značajniji Red u Crkvi posjeduje sebi vlastitu metodu svetosti i apostolata. Kod nekih Redova te metode imaju oblik »škole duhovnosti.«

Te različite »škole duhovnosti« ne uključuju nužno i različite teološke sinteze. Tako, recimo, neki opažaju da je posebno obilježje duhovnosti u Dominikanskom Redu sarelo prije nego je formirana tomistička škola. Izvor ili prvi pravac duhovnosti obično daje Utemeljitelj. Drugi ga slijede, oponašaju. Stvara se posebna atmosfera. Ističu se neke glavne ideje; riše se različiti način kako se te ideje razvijaju; akcentuiraju se razne prakse itd. Sve su te struje dobre. Neke pristaju ovima, neke drugima.

Ova knjiga je uvid u gornje gradivo. Puna je sadržaja. Korisna i u vidu apostolata. Svaka duša je nečlako »svijet za sebek«. Svako odgovara ovaj ili onaj put, iako svi zajedno vode u jednu luku: vječno spasenje. Svaka će reći: »Mihī adhaetere Deo bonum est«.

Auctor dobro razlikuje duhovnost od teoloških škola. Razlikuje teološki. Označuje izvore pojedinih škola historijski. Ispituje zakon interdependencije, ovisnosti. Na taj način otkadće karakteristika pojedinih škola i njihov odnos prema drugima. Djelo bi moralo resiti biblioteku svakog teologa, svakog svećenika.

N. K.

C. SARTORI — B. BELLUCO: *Enchiridion canonicum*, Rim 1963, str. 1—460. To je skup odgovora Sv. Stolice kojima se autentično tumači tekst pojedinih kanona.

Poslije promulgacije Kodeksa razne Kongregacije dale su mnoge odgovore sa svog područja. Tako je više puta nastupila Papinska Komisija za autentično tumačenje zakona. Iz toga se vidi kako ovo djelo čini veliku uslugu svim katoličkim intelektualcima. Odgovori su sakupljeni, izneseni na odgovarajućem mjestu. Svatko ih može upoznati u njihovoj pravoj ulozi. Svakako 12. izdanje najbolje svjedoči koliko je knjiga korisna.

N. K.

S. M. GOZZO: *La dottrina teologica del libro di Izaia*, Rim 1962, str. 1—229. Kritičko-egzegetička studija.

Liturgija i Crkveno Učiteljstvo obiluju pozivima na Izaiju, na njegovu nauku o Bogu, Mesiji i djelu spasenja. Pisac se prihvatio posla da napiše sintezu teološke nauke Izaijinje knji-